

Jiří Zajíc: Boží obraz u křesťanů

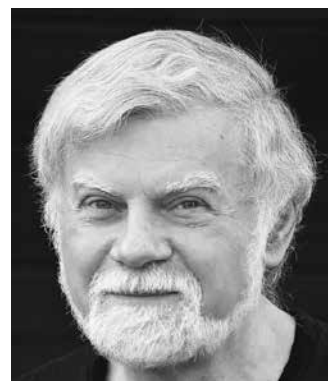
Při našem prosincovém synodním farním setkání v Praze-Michli jsme si vybrali téma motivované knihou Jana Loffelda *Když Bůh nikomu nechybí*. Po třech hodinách se ukázala především shoda ve třech záležitostech. Předně, že je rozdíl, zda si člověk *myslí*, že mu Bůh nechybí, a tím, jak je to *ve skutečnosti*. Tam byla ta druhá shoda. Totiž že Bůh se intenzívně projevuje i v životě těch, kteří se o něj vědomě nikterak nestarají – a to skrze lásku, v níž je vždy On sám přítomen, jak nám to Ježíš ukazuje ve známém podobenství z 25. kapitoly evangelia podle Matouše: „Kde jsme tě viděli? ... Amen, pravím vám, cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratrů, mně jste učinili.“

Konečně ta třetí shoda se týkala toho, že podstatně jde o *obraz Boha*, jaký dnes lidé v necírkevním prostředí sdílejí. Ještě před Listopadem 1989 jsem se pravidelně setkával v debatách s kritiky křesťanství se směšným obrazem Boha. Mohl jsem tedy klidně opakovat větu, kterou v souvislosti s podobnými debatami častokrát zmiňuje Tomáš Halík: *V takového boha, v jakého nevěříte vy, nevěřím ani já*. Totéž jsem zjišťoval i v devadesátých letech, když jsme tohle téma pokrývali v rámci naší Redakce náboženského života ČRo. Proto jsem ostatně trval na tom, že v našem skautském slibu je třeba slovo Bůh nahradit něčím, co by bylo pro českou společnost pochopitelnější a současně mohlo přispět i k následnému vyjasnění Božího obrazu. A nabídl jsem Pravdu a Lásku. Což se ukázalo jako mimořádně dobré řešení.

Tuhle „slepotu“ při vytváření Božího obrazu jsem ale připisoval desítky let trvajícímu ateistickému působení předchozího komunistického režimu. Z tohoto omylu mě však vyvedly

výsledky nedávno uveřejněného výstupu z celostátního výzkumu, jehož stručný výtah publikovala před rokem jeho spoluautorka Klára Maliňáková v *Perspektivách*. Zde je klíčová pasáž: *Zajímalo nás, kolik z nich má pozitivní obraz Boha, což jsme si pro účely výzkumu zjednodušeně definovali jako souhlas s následujícími tvrzeními: Bůh je (anebo alespoň „spíše je“) stále přítomný, milující a odpouštějící a zároveň není (nebo „spíše není“) vzdálený, trestající ani rozhněvaný. Mezi věřícími takto smýšlelo o Bohu jen 23 % dotázaných. Ještě zajímavější výsledky jsme však našli mezi těmi, kdo se označovali jako nevěřící nebo přímo ateisté. Těch jsme se totiž pro změnu ptali, jak si myslí, že Boha vnímají věřící lidé. A výsledek? Pozitivní obraz Boha nám přisuzuje jen 7,7 % z nich.*

Pro tento můj článek je naopak zajímavější zjištění o těch „věřících“. Ještě jednou zopakujeme: Pozitivně Boha vidí a prožívá jen necelá čtvrtina z nich. Víc než třicet let *po konci* režimu, který si dal za úkol náboženství udusit. Je jasné, že dnes tenhle výsledek může být jen z malé části jeho přímým důsledkem. V tom výzkumu (jehož podrobný popis mám k dispozici) se pečlivě zjišťuje, jak se na tom negativním obrazu Boha podílí bolestné zážitky z dětství, celkové úzkostné naladění či jiné psychické faktory. Přesto podstatnou část těch negativních prožitků a obrazů Boha nevysvětlují. Jejich zdroje budou nepochybně podstatnou měrou v tom, s jakým obrazem Boha se ti lidé setkávali u rodičů a blízkých „věřících“. A pak samozřejmě v kostele. A tady je nutné konstatovat zásadní problém. Boha jako trestajícího, náročného, hněvajícího se, vzdáleného a nemilujícího si ti křesťané (v drtivé většině katolíci) představují navzdory tomu, jak často se v našich

kostelích vykládá o Boží lásce k nám.

Pražský arcibiskup Jan Graubner si dokonce na pohřbu Dominika Duky posteskl: „(Dominik Duka) viděl, že dnešní jednostranné zdůrazňování Boží lásky a milosrdenství zatlačilo do pozadí skutečnost hříchu a zla, vedlo k upuštění od zpovědní praxe a někteří přestali počítat i s peklem. Přišli jsme o Boží majestát, moc a velkolepou vznešenost. Ztratili jsme smysl pro posvátnou bázeň, schopnost bojovat a statečně nést kříž, ale i smysl pro otcovství, řád a odpovědnost.“ Je tomu skutečně tak? Výsledky toho výzkumu ukazují něco značně jiného: Možná, že se už lidé tolik nebojí pekla, ale o to víc se bojí nejspíš samotného Boha. O tohle opravdu stojíme?

Představa, že by větší strach (z pekla, z Božích trestů) oživil víru lidí, je dvojí omyl: Teologický i pedagogický. Což nám apoštol Jan neříká: „Strach nemá v lásce místo, protože dokonalá láska strach vyhání; strach počítá s trestem, a kdo má strach, není v lásce přiveden k dokonalosti.“ (1 J 4,18) Právě křesťanská víra je v prvé řadě důvěrou, že nehlubší a základní Boží charakteristikou je Láska. Je Láskou samou. Touha svěřit se této Lásce, patřit k Ní navěky, žít podle Ní – to je přece motivace, kterou nelze ničím nahradit. Natož strachem z trestu nebo pekla.